

De parochie van Hoorn in de loop der jaren

door oud-pastor Gerard Weel

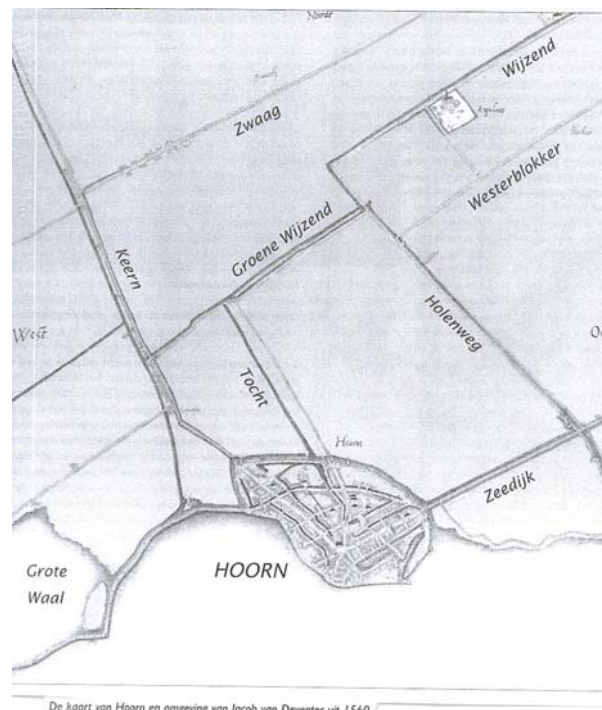
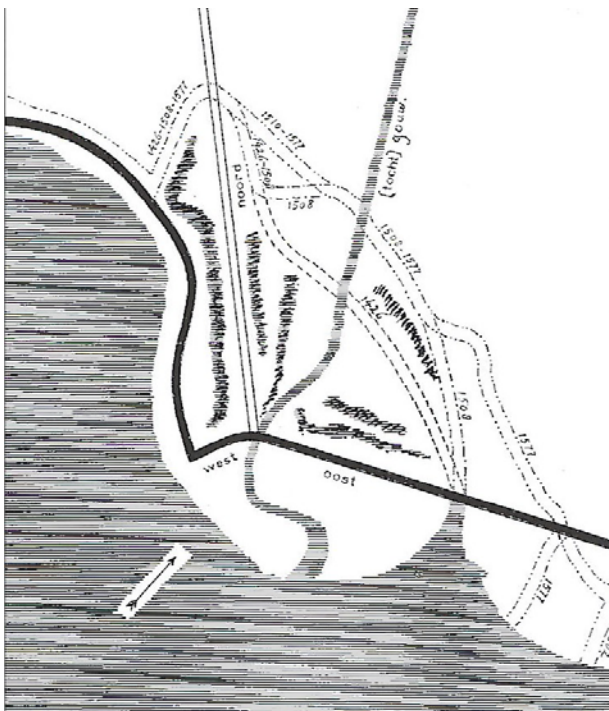

Het wordt tijd dat er ook op internet wat meer te vinden is over de geschiedenis van de parochie Hoorn. In het verleden zijn er heel wat schriftelijke stukken opgesteld om het nageslacht op dit gebied iets mee te geven, vooral door Theodorus Velius, pastoor Does, Pieter Koster, Thea van Balen, Jan Onstenk, Leo Veerkamp, Jan-Piet van der Knaap, Henk Saaltink, Wim Brieffies, pastoor Hupperetz en mijn persoontje, maar het is er nog niet van gekomen om een leesbaar overzicht voor de grotere kring van internetlezers op te stellen. Nu ik alle tijd daarvoor heb, wil ik dat doen. Insiders en outsiders hebben dan in elk geval iets wat gemakkelijk te bereiken en te kopiëren is.

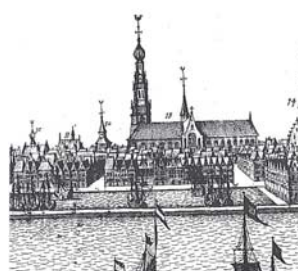

Velius (Dirck Volkertsz. Seylmaker 1572-1630), de grote geschiedschrijver van Hoorn, schreef in 1604 in zijn Chronyk dat er al rond 1316 drie bierhandelaars uit Hamburg werden gesignaleerd die -behalve om kaas te kopen en handwerk te verhandelen met de vissers en boeren van het ontluikende Hoorn- om de verering van de martelaar Cyriacus als een van de veertien noodhelpers te verspreiden naar deze omgeving waren gekomen. Cyriacus was een Romeinse diaken en martelaar die omstreeks het jaar 300 in Rome was omgebracht. Hij werd in het Duitse gebied algemeen vereerd, b.v. in Bamberg, Worms (daar rust een deel van zijn gebeente), de Pfalz en de Elzas, maar ook in Italië stond hij hoog aangeschreven, b.v. in Ancona en Castiglione. Zijn vereerders hadden kennelijk succes in Hoorn want al in 1323 bouwde men bij de dijk een aan Cyriacus gewijd kerkje van hout en riet in het verlengstuk van de tegenwoordige Vijzelstraat, dus waar nu ongeveer het Visserseiland ligt. Reeds zes jaar later werd dit kerkje dat door dijkdoorbraak buitendijks was geraakt, door de zee verwoest en moest men zich voorlopig behelpen met kerkdiensten in huizen van particulieren.

De kaart van Hoorn en omgeving van Jacob van Deventer uit 1560.

De grote kerk op drie afbeeldingen: links met kerkplein, rechts vanuit de haven en in het midden volgens Paulus Jolly

De oorsprong van de officiële parochie Hoorn ligt tussen de jaren 1369 en 1405 toen er binnen de veiligheid van het opkomende stadje een echte kerk (maar weer van hout net als alle andere gebouwen toen) werd gebouwd op de plek van het tegenwoordige kerkplein, opnieuw toegewijd aan de heilige Cyriacus. Het Mariabeeld ervan werd in 1394 met de nodige andere kostbaarheden geschonken door Scharwouders die hun eigen kerkje in 1374 (anderen zeggen: 1391) door het opkomende zeewater verzwolgen hadden zien worden. Dit beeld was een tronende Madonna ("sedes sapientiae" = zetel van wijsheid), waarvan sinds 1429 naar verluidt een weergave op het Hoornse stadszegel stond.

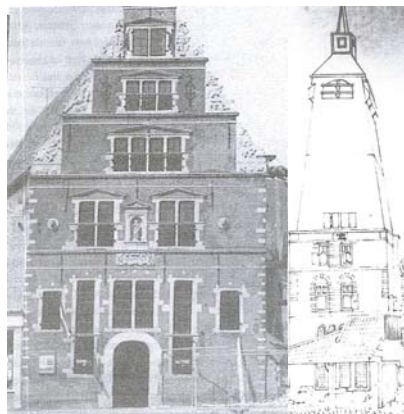
Hoorn begon inmiddels echt een stad te worden: het stadhuis op de Rode Steen dateert van 1420 en heeft daar gestaan tot 1797. Omdat Hoorn ontstaan was bij de uitwatering (via een sluis) van het riviertje de Gouw in de Zuiderzee - het laatste stuk ervan werd 'Sluistocht' genoemd - had men veel moeite de moerassige plek (een 'weel'!) waar het water zich verzamelde wanneer bij vloed de sluis gesloten was, door ophoging geschikt te maken voor een wat steviger en zwaarder kerkgebouw. Bovendien ging het stadsbestuur na de omwalling van 1511 steeds meer eisen dat houten bouwsels werden vervangen door stenen om brand te voorkomen. In 1521 brak er inderdaad een ernstige brand uit die het dak van de kerk verwoestte.

Het oude stadhuis op de Rode Steen

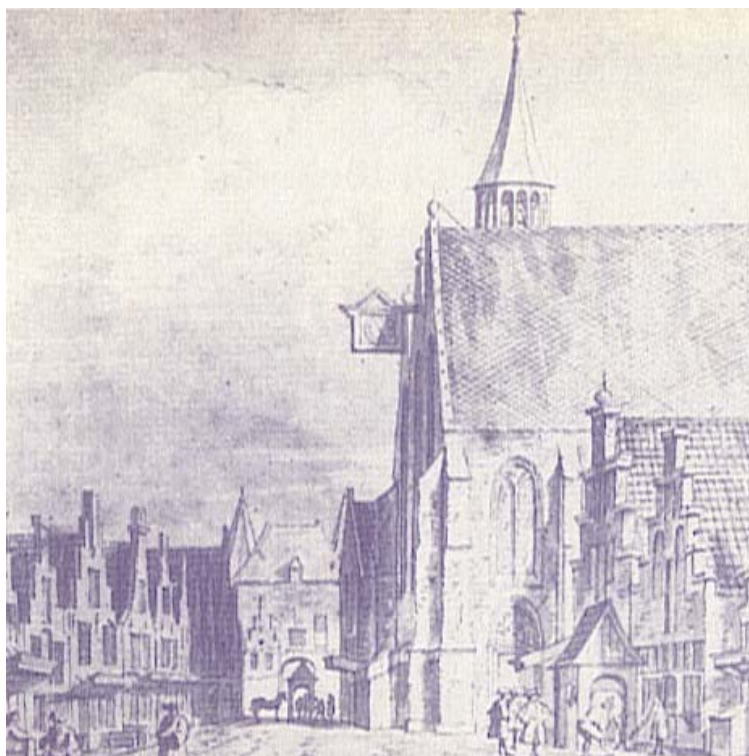
Maar men restaureerde en herwijdde de kerk in 1523. Er is in 1531 zelfs een torentje (van hout!) met klok en al als dakruiter op het gebouw gezet ter aanvulling van de losstaande clockhuystoren aan de overkant in de Kerckstraet.

Deze toren stond al jaren naast het latere St. Jansgasthuis (toen H. Gheesthuys, een soort opvangcentrum) dat van 1447 dateerde. Dat werd, geheel vernieuwd in 1563, in 1842 uniformenmagazijn (tot 1922) en wordt tegenwoordig in de volksmond nog naar een latere bestemming 'boterhal' genoemd. In onze tijd is het een expositieruimte geworden.

St. Jansgheesthuis en clockhuys; er was een steeg tussen en de toren van het clockhuys was zeer hoog.

De bisschop was in 1521 en 1523 al op bezoek geweest maar kwam in 1532 opnieuw. Inmiddels was echter de verering van Cyriacus overvleugeld door die van Johannes de Doper met wie de plattelandsbevolking van West-Friesland meer 'op had' en die al vanaf 1406 als stadspatroon en parochieheilige werd vereerd. Men vroeg aan de bisschop van Utrecht of St. Jan de Doper kerkpatroon mocht worden. Die was immers ook al jaren de patroon van het gasthuys. De bisschop spaarde de kool en de geit en kende de kerk toe aan beide grootheden. Om Cyriacus wat meer in de aandacht te houden werd zijn feest (met de kermis) van de Vastentijd (16 maart) naar 8 augustus verplaatst. St. Jan de Doper werd vanouds gevierd op 24 juni. Op 3 augustus 1838 is -door de stommiteit van een loodgieter- de Grote Kerk afgebrand en de opvolger (gebouwd 1842-1844), die van J. D. Zocher, op 25 oktober 1878 door blikseminslag eveneens. Het gebouw dat er nu staat vanaf 1881-1883, is van C. Muysker en sinds 1968 in gebruik als winkel.

Noorder- of Mariakerk getekend door C. Pronk

Nog twee andere kerken zijn er in de vijftiende eeuw bijgekomen. Kennelijk groeide Hoorn als kool. De eerste was de O.L.Vrouwekerk of Noorderkerk aan het Kleine Noord in 1424/1425. Die was niet zozeer als parochiekerk bedoeld maar als bedevaartskerk voor degenen die uit de omgeving naar Hoorn kwamen om boodschappen te doen en tevens het beroemde beeld van Maria van Hoorn te vereren. Daar zat een wonderlijke geschiedenis achter: in de haven van Hoorn was kort na 1424 een houten Mariabeeld beland, in het oosten des lands gemaakt voor een Friese parochie, waarschijnlijk Lemmer. Het schip dat het beeld vervoerde, dreef door tegenwind af naar de Hoornse haven en, hoe men ook probeerde, het lukte niet schip en beeld weer de zee op te krijgen. Enige tijd ervoor was een zekere Claes (de) Molenaar van het Kleine Noord genezen van een dodelijke ziekte door een belofte te doen. Hij zou een nieuwe Mariakapel stichten op zijn kosten en die van zijn buurtgenoten. Hij had, toen hij nog ziek was, in een koortsdroom een Mariabeeld in de lucht zien zweven boven het huis van zijn buurman, Claes Doedensz., en

daarom zijn belofte gedaan. Ook zijn vrouw meende het beeld gezien te hebben. Zij beschreven de verschijning in geuren en kleuren en al gauw trachtten de buren Doedensz. ervan te overtuigen dat hij zijn grond moest afstaan voor Maria. Deze weigerde botweg. Maar, schrijft Velius -op eigen gezag?-, toen hij kort daarop aan de pest bezweek, gaf zijn banggeworden weduwe zijn/haar grond vrij voor de bouw van een kapel. Korte tijd later brachten de buren van de Molenaar deze bij het beeld op het schip in de haven dat precies het evenbeeld van de verschijning bleek. Zij kochten het beeld en plaatsten het in 1426 vóór in de Noorderkerk. De houten kapel werd in 1441 door een stenen kerk vervangen en die werd in 1506, 1509 en 1519 uitgebreid. Daarin heeft het beeld tot de reformatie in 1572 gestaan om ontelbare bezoekers te trekken.

Het Eerste Boeck. 31.
 Steden/ daer hy ouer al sonder wederstoot
 ontfanghen wert: aldus waren die van
 Hoorn alleen de oorsaeck/ dat hy doen het
 lant in handen kreeg. Noch int selue Jaer
 wert op het Noort die Vrouwenkerck/ ter
 eeren vande Maget Maria gesticht: en dat
 voornamelyck dooz toedoen van een Molle-
 naer/ de welcke seyde ouer de selue plaetse
 (zijnde doen het huys van eenen Claes Doe-
 desz.) by nacht een Vrouwenbeelt inde
 lucht ghesien te hebben: met welck zijn seg-
 gen hy de bueren soo beroechede/ dat sy bege-
 rich werden/ om aldaer een Kerck te ruiue-
 ren/ en versochten daerom den eygenaer
 Claes Doedesz. dat hy zijn huys daer toe
 verlenen wilde: maer hy hem sulx ongele-
 gen vindende/ wepgerde haer t selue en wat
 harder/ als den menigen wel goet docht/ en
 so ter seluer tijt de Pest inde Stat regneerde/
 wert na weynich dagen aen de selue sieck/
 en stierf: zijn vrouwe dese doot vooz pet besou-
 ders nemende/ gaf vooz haer huys ten bes-
 ten/ en die bueren setten daer met gemene
 costen een klepne houten Kerck/ die tzedert
 allentkens vergroot/ en in plaetse van hout
 met stenen opghetrocken is. Daer wert
 noch by verhaelt/ dat weynich daerna/ soo
 nu de Kerck ghemaect was/ een Schipper
 hier tot Hoorn haende met een Mar-
 genbeelt/ dat hy in Westlant soude voeren: de
 welcke/ so hy weder afoer wert dooz storm
 en contray winden ghebrongen weder in te
 comen: en dat tot twee of drie reysen toe/ tot
 dat de mare daer van onder de gemeente co-
 mende

Aankoop van een Mariabeeld zoals in de haven van Hoorn

links: Velius over Vrouwen Kerck en Marienbeelt

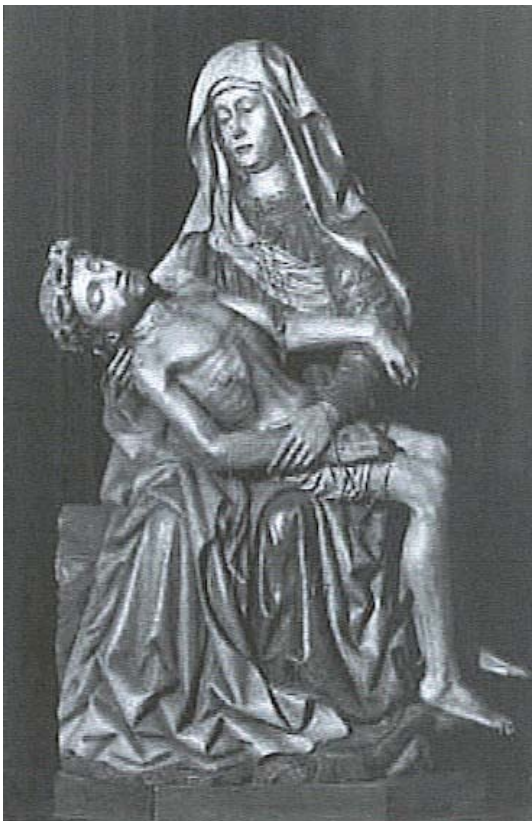
De kerk is in 1462 verstevigd, geconsacreerd en van een eigen pastoor voorzien. Ook op haar is later (1492) een dakruiter met twee klokken geplaatst. Bij de beeldenstorm werd, zo heeft

men later vaak verteld, het beeld op de zolder van een zustersklooster in veiligheid gebracht om in de afgelopen eeuw (1939, vlak na de grote restauratie van de Noorderkerk in 1938) in nieuwe glorie jammergenoeg niet op de oorspronkelijke plaats maar in de stiltekapel van de Koepelkerk op het Grote Noord opnieuw te gaan functioneren. Of is dat niet het eigenlijke beeld? Onderzoek heeft uitgewezen dat het tegenwoordige beeld van later datum, waarschijnlijk 1470, is en deel van een groter geheel heeft uitgemaakt. Trouwens de Molenaar zag volgens de bronnen een tronende Madonna met kind en zonnestrallen, staande op de maan (zoals in Apocalyps 12; zie de afbeelding van een vergelijkbaar beeld hieronder) en niet een piëta. De Maria van Hoorn-devotie is dus overgenomen rond een ander beeld in een andere kerk.

Marianum van het Prinsenhof, tronende Madonna zoals ooit in de Noorderkerk

In het broedersklooster van het St. Pietersdal heeft indertijd ook een prachtige piëta in een passiegroep gestaan en er was tevens een Madonna met kind in de Grote Kerk vóór de Reformatie, de madonna van de Scharwouders. Bovendien bevond zich ook daar sinds 1470 een passiegroep, “de Nood Gods”, waar waarschijnlijk eveneens een piëta deel van uitmaakte. De madonna van het Stiltecentrum is tot nu toe niet definitief, maar wel voorlopig, geïdentificeerd: in 1918 werd het, grijsgeelgeschilderd en vervuild, door de latere ziekenhuisrector, kapelaan L. A. Roozen (gestorven in 1933), ontdekt en in 1923 teruggehaald naar de pastorie van het Grote Noord. Want de zusters (van Liefde van Tilburg) vertrokken toen van de Ramen waar het bij de afbraak van de Achteromkerk (na een verblijf van 1882 tot 1891 op de pastorie van het Grote Noord) uiteindelijk heen gebracht was. In de Franciscuskerk op het Achterom had het eeuwen gestaan, pastoor Tyras sprak er al van in 1632 en opnieuw in 1636 als van een vijftiende eeuws beeld van “Onze Lieve Vrouwe ter Nood”. Het was niet eens het voornaamste Mariabeeld in die kerk: het stond aan de zijkant in de wezenhoek tegen de linkerzijmuur. Er bevond zich daar, naar verluidt, ook een “nood Gods-groep” om het beeld heen. Het voornaamste Mariabeeld in de kerk op het Achterom was van later tijd: een tronende Madonna uit de zeventiende eeuw, die na een verblijf in de sacristie van de Grote Noordkerk in 1967 aan het Bisschoppelijk Museum werd beschikbaar gesteld en nu in het Catharijneconvent van Utrecht tentoongesteld staat.

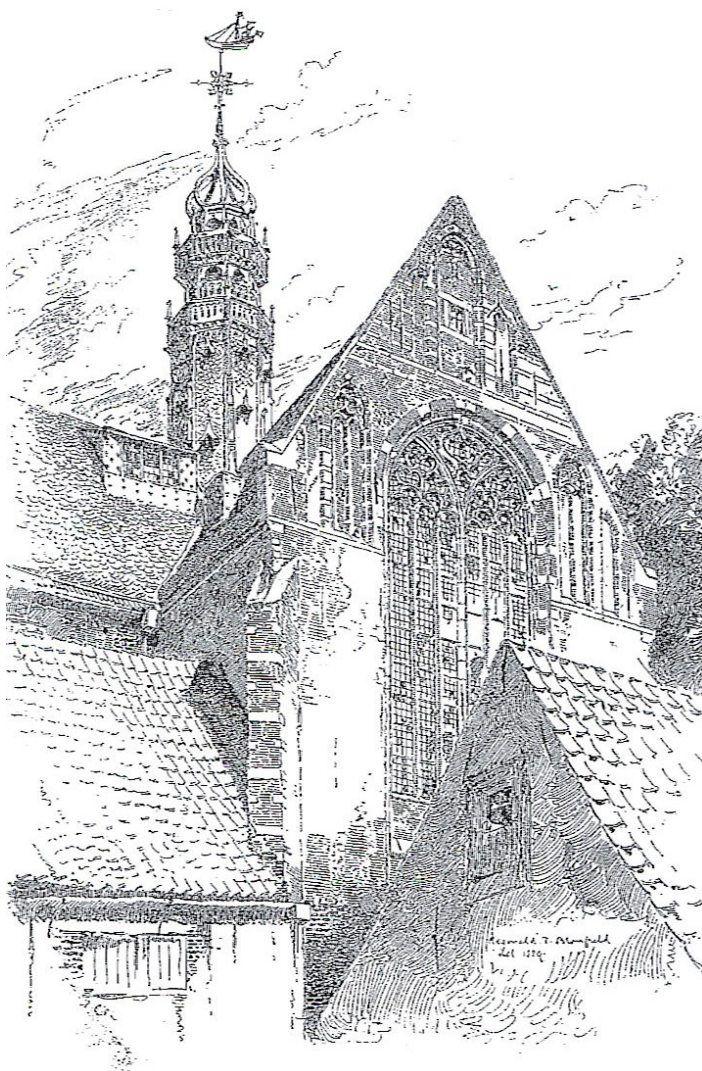

Omdat de piëta sterk herinnerde aan de Franciscaanse Mariadevotie voelde pastoor Smeele niets voor een rehabilitatie -ook pastoor Eenhuysen was indertijd al jaloers geweest op de toeloop naar het beeld bij de Franciscanen en pastoor Smeulders vond het meer geschikt voor de kerkhofkapel-. maar pastoor Huibers wilde dat er een onderzoek naar werd ingesteld. Dat gebeurde o.l.v. pastoor Van de Wiel in 1937 door deskundigen in Utrecht die het in Den Haag lieten polychromeren. Het bleek te stammen uit de tweede helft van de vijftiende eeuw en zeer waardevol te zijn, ook voor de kunstgeschiedenis omdat de Christusfiguur niet horizontaal maar enigszins opgericht de schoot van Maria bedekt. Op 15 mei 1939 werd het beeld plechtig geplaatst (Theresia moest wijken!) en gewijd. Het staat sindsdien weer klaar voor verering door velen. Willem Schermer uit Amsterdam (van de “natte” Schermers!) heeft in 1949 de omgeving van het beeld voorzien van een -historisch dus niet juiste- voorstelling waar menigeen met belangstelling naar kijkt omdat ze de geschiedenis van Maria van Hoorn in de Noorderkerk mooi

weergeeft. Het gedicht van Anton van Duinkerken boven de deur links is ergerlijk voor protestanten: de tweede regel kan beter veranderd worden in “die door Maria gaven schenkt”. De ware Hoorn des Overvloeds gaat ook bij katholieken zelfs Maria te boven!

Hemelse Hoorn van overvloed,
Die door Maria gaven schenkt,
Hier groet U ieder die gedenkt
Hoe Gij onz' aardse Hoorn behoedt.

De tweede bijgekomen kerk was van 1450: de St. Antoni(u)s- of Oosterkerk aan het Grote Oost, gesticht door twee gebroeders Doedensz. (niet die van de Noorderkerk!) die na een eerste tijd van concurrentie met de ook door hen gestichte St. Corneli(u)skapel op de hoek van het Grote Oost en de Bagijnensteeg (1450, gewijd 1453) zich ontwikkelde tot een pronkstuk van Hoorn.

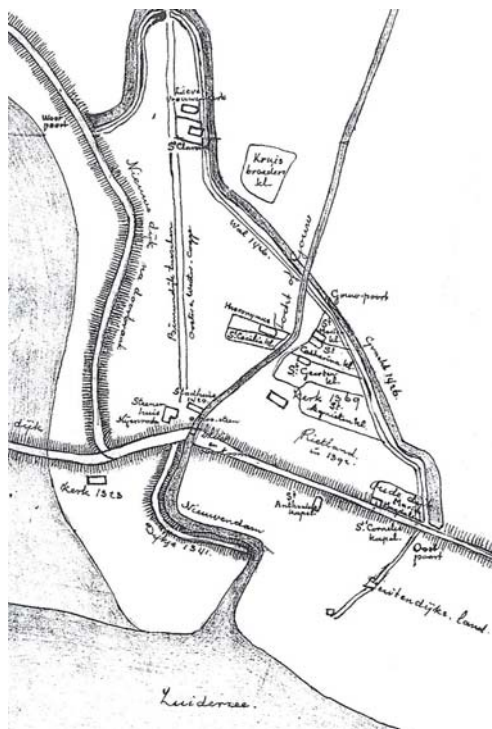

tekening van de oosterkerk door R. Blomfeld

Vooraf toen de houten kerk, gewijd in 1453, werd vervangen door een stenen in 1494. Dit laatste gebeurde onder de deskundige leiding van de beroemde pastoor Claes Joestsz. (1458-1508). De Corneli(u)skapel werd een soort huiskapel van het ernaast staande Magdalenaklooster tot de opheffing daarvan in 1550 en rekte het eigen bestaan tot 1570. Het torentje van de Oosterkerk is van 1600 en in 1616 werd het gebouw van tweebeukig éénbeukig door een nieuwe overhuiving. De kerk diende steeds meer om de havenbezoekers en de zeevarenden op te vangen bij hun vertrek en hun thuiskomst. Als men zich later inschreef voor een scheepsreis van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (opgericht in 1602 en pas opgeheven in 1798) zoals met schipper Willem Bontekoe, kon men nog steeds hier terecht. Misschien hebben de jongens van Bontekoe, Hajo, Rolf en Padde, er in 1618 stiekem zegen gevraagd over hun avontuur! Antonius abt is vanouds o.a. de patroon van de zeevarenden. Bij de Hoornse alteratie rond 1566 werd deze kerk als eerste (en eigenlijk als enige) aan de protestanten toegewezen.

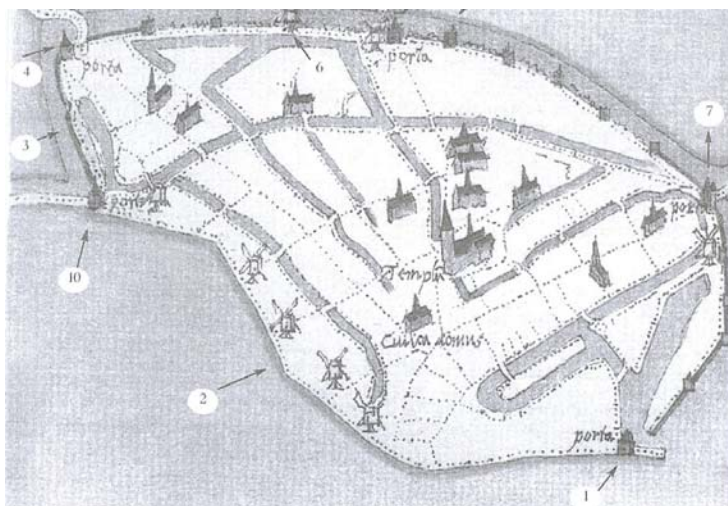
Aan het Keern, even buiten Hoorn, stond vanaf 1445 een eenvoudige kapel die hoorde bij het St. Lazarus-leprozenhuis. De zorg voor melaatsen werd daar verricht door

enkele broeders van het St. Pietersdal en een priester. Later werden er oudere mannen verzorgd (tot 1536) en misschien daarna nog oudere vrouwen (tot 1606).

locatieschets van de hoornse kloosters

Er waren inmiddels rond 1500 zeven nonnenkloosters in Hoorn gevestigd: het Caeciliaklooster (1402) aan de Nieuwsteeg, het Catharinaklooster (1409) aan de Gouw bij de Muntstraat, het St. Geertruidsklooster (1404) ook aan de Gouw bij de Wisselstraat, het Agnietenklooster (1385) aan de Peperstraat bij de Grote Kerk (later Prinsenhof), het St. Claraklooster (1468) naast de Noorderkerk aan het Kleine Noord (speciaal gericht op ziekenverpleging), het Magdalenaklooster bij de Corneli(us)skapel aan het Grote Oost (1464) en het Mariaklooster (1408) ook aan de Gouw bij de Achterstraat. Er was één mannenklooster (1425) aan het St. Pietersdal, eerst (1425-1462) van de zgn. Tercianen (of: Tertianen), later (1462-1572) van de Kruisbroeders. Er was nog wel een Hieronymusklooster van de Broeders van Goeden Wille (1385) geweest aan de Gouw bij de Nieuwsteeg (naast het Caeciliaconvent), maar dat was al in 1422 opgeheven. Buiten Hoorn stonden twee grote en beroemde kloosters, beide in Blokker: Nieuwlicht vanaf 1392 voor paters, Bethlehem vanaf 1474 voor zusters.

kaartje van de oudste hoornse gebouwen

In het midden van de zestiende eeuw sloeg de Reformatie toe, waardoor alle drie de kerken in protestantse handen kwamen. Men kan zich blijven afvragen of de Rooms en het er naar gemaakt hadden en er zo'n ingrijpende zuivering nodig was. De meeste gewone burgers bleven katholiek, maar na het brute optreden van de Geuzen was de nieuwe overheid de Reformatie toegedaan, overigens zonder agressie naar de oude 'religie'. In 1566 werden de kerken uit angst voor onlusten enige tijd gesloten op bevel van de autoriteiten. In 1572 werd bevestigd dat alleen de Oosterkerk beschikbaar zou zijn voor de protestanten, maar de Geuzen drongen op 3 juli van dat jaar door tot in de Grote Kerk, terwijl er afgesproken was dat daar alleen de vele beelden en altaren voorzichtig zouden worden weggehaald. Er ontstond een ware beeldenstorm tot ergernis van burgemeester Jan Binnenblijf die woedend de dronken beeldenstormers machteloos gadesloeg. De voormalige, naar Duitsland uitgeweken pastoor van de Oosterkerk, Clement Maertensz., werd de eerste hervormde predikant van de Grote Kerk. Hij hield er zijn eerste preek op 5 juli 1572. Alle kloosters werden in 1572-1573 (Hoorns alteratiejaar) opgeheven verklaard. Sonoy zegevierde in 1573 en Bossu onderwierp zich na zijn gevangenschap in het cachot van het Mariaklooster aan de Prins. Gedwongen of vrijwillig verlieten veel geestelijken de stad, sommigen werden per boot naar Amsterdam gebracht (dat altereerde pas in 1578), anderen zochten hun toevlucht in kloosters op het platteland zoals "Nieuwlicht" bij Blokker, bij boeren of in de 'veilige' omgeving van b.v. Haarlem. Verscheidene kloosters werden gesloopt (b.v. Sint Clara en Sint Maria Magdalena) of kregen een andere bestemming. Zoals het St. Pietersdalklooster als oude mannen- en vrouwenhuis (de nieuwe gevel is van 1692), het Caeciliaklooster als weeshuis, vanaf 1613 als statenlogement en vanaf 1796 als stadhuis, waarna als VVV-kantoor e.d. en het Mariaklooster in 1574 als burgerweeshuis (dat was opgericht in 1531); de kapel ervan werd munitiearsenaal, later parochiekerk, gereformeerde kerk en kunstenaarscentrum.

*Korte Achterstraat: het Protestants Weeshuis.
Rechts ingang Mariakapel.*

Er waren ook priesters die vanuit een onderduikadres enige zielzorg bleven uitoefenen. Toen de troebelen voorbij waren, werd de overheid die overigens exclusief uit protestanten bestond, meer liberaal zodat er enkele schuilkerken konden worden ingericht door en voor trouw gebleven katholieken. De verdere geschiedenis van de Hoornse protestantse gemeenten valt buiten het bestek van dit artikel.

Kort na 1600 waren er in Hoorn drie schuilkerken: de eerste was van de Jezuïeten zoals de paters Arboreus (Adriaen Boom), Clingerus, Romeus enz., in 1608 gesticht door pater Gerardus Florentii onder de naam 'Het Klooster'. Die naam herinnerde aan het voormalige Agnietenklooster dat op dezelfde plek (aan de noordzijde van de Peperstraat) had gestaan. De laatste pastoor van Het Klooster was tot 1702 in de bediening; het convent werd gesloten in 1730. In 1623 stichtte pater Engelbertus de Hollander S.J. een tweede Jezuïetenstatie in de woning van een zekere Thecla Klaassen: die heette de Kapel en bleef bestaan tot 1656. In dat jaar werd deze locatie vervangen door een nieuw kerkje aan de noordzijde van het Gerritsland onder leiding van Johannes Neefs S. J. Het heette 'Het witte Lam', 'De Lamskerk' of 'De Peperstraatkerk', dit laatste omdat daar de ingang was via het zgn. Lamspoortje. Deze statie bezat nogal wat huizen aan de zuidkant van de Peperstraat en naast het kerkhof van de Grote Kerk. In 1708 moesten op last van de Staten van Holland alle Jezuïeten de provincie verlaten, maar de enige nog overgebleven pastoor (die van De Lamskerk) wist zich te handhaven, ook al werd in 1720 het bevel streng herhaald. Men trok zich een jaar terug maar was in 1721 al weer actief en de pastoor werd opgevolgd door nog drie volgende (met een onderbreking van 1740 tot 1746) tot de statie werd opgeheven in 1776. De laatste Jezuïeten waren toen al drie jaar weg.

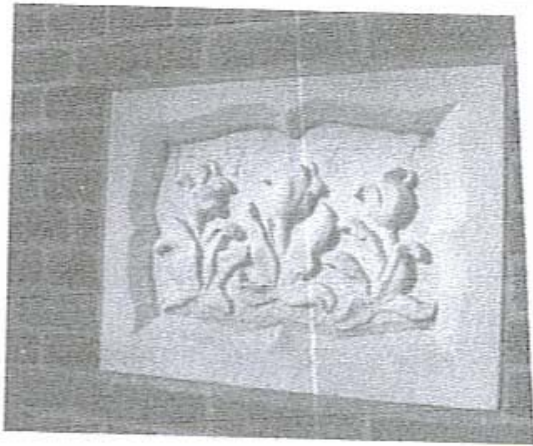
hier stond de nieuwe noord-schuilkerk

De tweede schuilkerk was van de saeculieren. Er waren er eigenlijk twee: sinds 1611 die van pastoor Gerardus Eenhuysen in het pand 'De Drie Kalfjes' aan de oostkant van

het Nieuwe Noord (tussen Duinsteeg en Breed). Deze schuilkerk werd nog gerestaureerd in 1821. Van ongeveer dezelfde begintijd (1617) stamt de Slijksteeg-kerk van pastoor Nicolaas Lonius. Die was eerst een pakhuis geweest en stond aan de zuidkant van het straatje. De pastorie was aan het Kleine Noord, het tweede huis bezuiden de Slijksteeg. Beide schuilkerken van de wereldgeestelijken hadden Cyriacus als patroon. De eerste werd gebruikt tot 1827, de tweede tot 1828.

boven: locatie van slijksteeg-kerk

Gevelsteen 'De Drie Tulpen'

de monnik Tyras op stro
opgebaard in de drie tulpen
(3 sept. 1638)

De derde was de Franciscaner 'kerk' aan het Achterom, waarvan de achterkant met het priesterkoor reikte tot aan de gevels van drie herenhuizen aan het Grote Noord. Eén daarvan was 'De Drie Tulpen' genaamd. De beroemde pater Jacobus Tyras O.F.M. (1594-1638) was daar al dienstdoende vanaf 1622 -hij ging er wonen in 1630-, maar de kerk begon 'officieel' in 1632. De pastoors daar hebben bijna altijd een of meer kapelaans (formeel 'socius' genaamd) gehad. Het Achterom heette in het begin nog Burgwal. In 1688 kocht pastoor Rombouts het naast de kerk staande pand, 'De Passementen', dat eerst enige tijd als apart kerkje werd gebruikt. In 1715 kocht men nog meer buurthuizen om er in 1755 één grote kerk van te maken.

het franciscus-orgel, later zijn vier registers ervan opgenomen in het Maarschalkerweerdorgel van de koepelkerk

Het orgel was er al in 1730. De Drie Tulpen-gevel werd gerestaureerd, de gevelsteen -van vóór 1632, nu in het Westfries Museum- kreeg een ereplaats, de pastorie kwam beneden (aan het Achterom). De deftige Franciscuskerk! Maar in 1868 werd de aparte parochiestatus van de Achteromkerk opgeheven en was er voortaan in Hoorn één parochie onder leiding van de pastoor van de Achterstraat. De Franciscuskerk was nog tot 1878 in gebruik als bijkerk, o.l.v. een kapelaan. Sic transit....

Elk jaar moest het in de zeventiende eeuw door de burgerlijke overheid opgerichte college van rooms-katholycke kerkvooghten duizend gulden betalen aan het stadsbestuur om in vrijheid, maar niet in het openbaar, de Roomse eredienst te mogen laten uitoefenen. Tevens zat daaraan de toestemming tot de admissie van dienstdoende geestelijken vast. Dit college trad in de achttiende eeuw tamelijk zelfstandig op, wat betekende dat de geestelijkheid het er soms in materiële zaken mee aan de stok kreeg. Sinds 1800 maakten de katholieken zich steeds meer los van de burgerlijke overheid en na het herstel van de hiërarchie in 1853 waren de pastoors weer baas in eigen huis door de scheiding van kerk en staat.

In 1825 deed pastoor A. Steinbach van "De Drie Kalfjes" een verzoek aan het gemeentebestuur om "Het Arsenaal" van de Achterstraat (de voormalige kapel van het Mariaklooster) met de ernaast gelegen muntmolen en het huis van de muntmeester, gelegen op het terrein van het voormalige Catharinaklooster, te mogen kopen ter vervanging van de te kleine en voortdurend onderhoud vragende Kalfjeskerk. Dat het protestantse burgerweeshuis (1574-1958), indertijd van het Grote Oost (1531(of 1538)-1574) naar de Achterstraat verhuisd en gevestigd in het oude Mariaklooster, buur zou worden van een Roomse kerk werd niet als een bezwaar gevoeld (het katholieke wees- en armenhuis, bijgenaamd "De Barmhartigheid" (sinds 1770), het latere St. Jozefhuis (tot 1964), was op het Achterom tegenover de Franciscuskerk) en de gemeente ging in 1827 akkoord.

links de kerk (achterstraat), rechts de pastorie (muntstraat)

De koopsom was 2000 gulden voor het muntmeesterhuis, de rest gratis. De zolder van de muntmolen, vroeger kapel van het Catharinaklooster, zou weer kapel worden en tevens als sacristie worden gebruikt en de jarenlang (1568-1799) als munitieopslagplaats gebruikte Mariakapel hoofdkerk van de Cyriacusparochie(s). Precies in dat jaar stierf de laatste

Slijksteegpastoor, F. van Crimpen. Er werd geen nieuwe pastoor meer benoemd en onder druk van vice-superior Chamberlani en Koning Willem I werden kerk en pastorie in 1828 verkocht voor ruim 2026 gulden. De parochianen werden verondersteld in de Achterstraat te gaan kerken, maar deden dat liever op het Achterom, dat was deftiger!

Want in Hoorn waren er in het midden van de negentiende eeuw nog twee parochies: die van de wereldheren en die van de Franciscanen. Ze kregen die status officieel -na de invoering van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853- in 1856. Daarvóór bestond er een zekere concurrentie, vooral omdat de Achterstraat een glorieuze pastoor kreeg in Petrus Does (1836-1862) die graag de aandacht naar zich toetrok en daar zelf een boeiend verslag in het parochiearchief over heeft achtergelaten. In zijn benoemingsjaar (1838) brandde de grote, nu hervormde kerk op het Kerkplein af. Men krijgt niet de indruk dat pastoor Does daar erg onder geleden heeft: van oecumene was in die tijd nog geen sprake. Na 1853 -de hiërarchie hersteld!- kwamen er weer religieuze zusters naar Hoorn, in 1890 die van de Voorzienigheid, voor sociale zorg. In 1867 voelde de pastoor van het Achterom, R. van Ewijk O.F.M., zich niet langer thuis in Hoorn. Er werd geen opvolger ter beschikking gesteld zodat de bisschop de parochie overnam en bij die van de Achterstraat voegde.

Vanaf 25 juni 1868 bestond er dus één parochie met ruim 3000 parochianen, ongeveer eenderde van de Hoornse bevolking. Naast het Armbestuur dat in 1872 parochiaal werd, was in 1863 de Vincentiusvereniging ontstaan want het merendeel van de katholieken had het niet breed. Op 4 november 1865 werden er door deze vereniging drie Tilburgse zusters van Liefde naar Hoorn gehaald om een katholieke bewaarschool te beginnen, uiteindelijk aan de Ramen. In 1870 volgde de lagere school in de Gravenstraat, eerst gemengd maar na de inwijding in 1874 alleen voor jongens; de meisjes konden in een bijgekocht pand aan de Ramen terecht. Bovendien kreeg de parochie in 1871 een eigen kerkhof aan het einde van de Drieboomlaan, met een kapel en een structuur naar tekeningen van de opkomende Hoornse architect A. C. Bleys. In 1877 zou de Achterstraatkerk -door brand geteisterd- verlaten worden en in handen komen van de gereformeerden die er van 1881 tot 1968 in hebben gekerkt.

HOORN - De Oosterkerk, de Grote Kerk en de Noorderkerk. Drie godshuizen, die op welke manier dan ook, inmiddels voor het stadsbeeld zijn behouden. De vierde grote kerk in het centrum van Hoorn, de kerk van de H.H. Cyriacus en Franciscus aan het Grote Noord, staat thans in het middelpunt van de belangstelling van een stel enthousiaste mensen.

De katholieke Koepelkerk. Rechts de Grote Kerk die inmiddels is gerestaureerd.

(Foto: Klaas Laan)

Bleys' beroemde Koepelkerk die nu het silhouet van Hoorn bepaalt, heeft een wonderlijke voorgeschiedenis. Op zondag 1 juli 1877 werd pastoor M. G. Scheefhals in de pastorie van de Muntstraat door een van zijn dienstmeisjes gewaarschuwd dat er volk op het dak van de kerk was. Het was een kwajongen van het weeshuis die voor straf niet weg mocht en zich verveelde. Een uur later belde politieman Bakker in paniek aan bij de pastoor: De kerk staat in brand! De jongen bleek een wespennest te hebben uitgerookt en het vuur niet goed te hebben gedoofd. De kerk werd ernstig beschadigd. En dat terwijl de parochianen er al meerdere keren op hadden aangedrongen dat er plannen voor een nieuwe kerk gemaakt moesten worden: de Achterstraat was geen visitekaartje voor de éne grote Hoornse parochie die, nu er weer bisschoppen waren, zich niet meer behoefde schuil te houden. Men besloot op 23 december 1877 tot een nieuwe kerk op het Grote Noord: de grond zou zijn die van de Franciscuskerk die om moest. Het altaar ervan kan men nog steeds zien in het Westfries Museum. Adrianus Cyriacus (!) Bleys werd de architect, D. Tool de aannemer. Intussen verbrandde in 1878 op het Kerkplein ten tweeden male de Ned. Hervormde kerk, nu die van Zocher, door blikseminslag. De eerste steen van de Koepelkerk werd gelegd door de veertienjarige Pietje Schermer op 16 maart 1880.

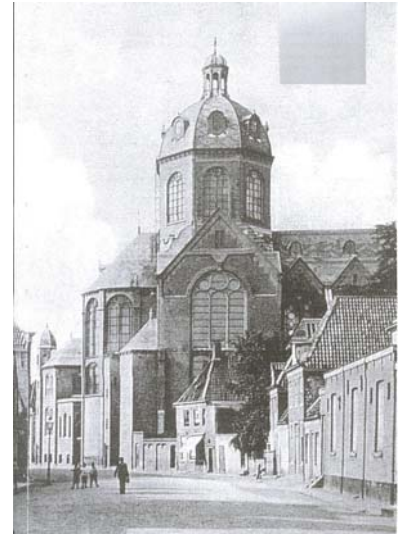
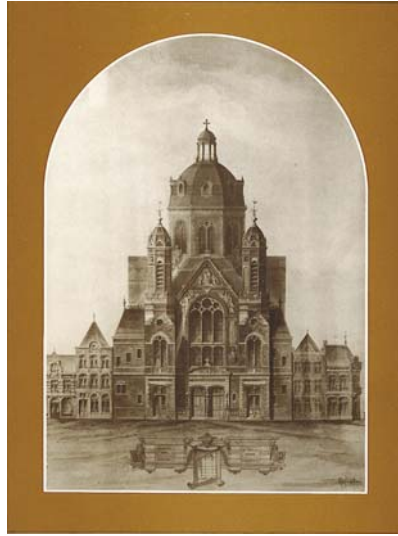

Van Bleys (1842-1912) zijn vijf bijzondere dingen te vertellen: hij was opgeleid in Antwerpen en had enige tijd contact met de beroemde Pierre Cuijpers (1827-1921), de neogoticus van Roermond, die o.a. het Rijksmuseum, het Centraal Station en de Willibrorduskerk van Amsterdam op zijn naam heeft en ervan overtuigd was dat koepels in het drassige Holland niet te houden waren. Bleys was het daar niet mee eens en verliet zijn 'leermeester'. Inmiddels weten we dat het feit dat de Koepelkerk een koepel kreeg, betekende dat de kerk later extra ondersteuning nodig had. Een tweede bijzonderheid is dat Bleys de Hoornse Koepelkerk later heeft gebruikt als een soort demonstratiemodel voor zijn sollicitatie om de Amsterdamse Nicolaaskerk te mogen bouwen, wat hem gegund werd in 1882. Die bouw duurde van 1884 tot 1887. Hij

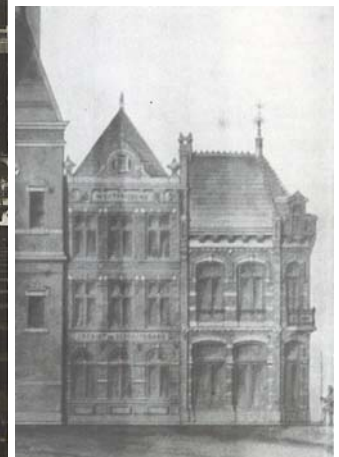
verhuisde in 1880 naar Amsterdam waar hij tot 1900 gewoond en gewerkt heeft. Hij was omstreden maar werd ook hooggeacht, b.v. door zijn leerling Jan Stuijt (1868-1934) die o.a. het derde seminarie Hageveld in Heemstede bouwde. Een derde vermeldenswaardigheid is dat hij in Hoorn veel meer op zijn naam heeft: allerlei huizen en panden en, zoals ik al vermeldde, ook het Roomse kerkhof aan de Drieboomlaan staan op zijn naam. Ten vierde: bij de bouw van de Koepelkerk is de aannemer Tool failliet gegaan omdat Bleys een soort marmer ("Nassauws") had voorgeschreven en in het door het kerkbestuur geaccordeerde bestek had gezet waarvan hij beweerde dat het gemakkelijk en goedkoop uit Duitsland kon worden gehaald. Dit bleek niet het geval te zijn, maar de opdrachtgever eiste wat er in het bestek stond. Tool moest leveren en is eraan ten onder gegaan. Tenslotte: het is met Bleys na zijn succesjaren bergafwaarts gegaan: hij heeft nog veel kerken in verschillende stijlen gebouwd, maar dan zonder koepel, en is uiteindelijk vanaf 1903 schoolopziener bouwzaken geworden in Den Bosch tot hij in 1912 nogal gefrustreerd stierf in het Liefdesgesticht te Kerkdriel. Hij werd begraven in Amsterdam, op het kerkhof van De Liefde.

Naast het Wees- en Armenhuis op het Achterom, waar later de Jozefschool kwam, was plaats voor een noodkerk tijdens de bouw (1878-1882). Voorlopig woonde de pastoor nog aan de Muntstraat waar de door de brand gehavende pastorie was opgeknapt. De nieuwe kerk moest niet te smal worden, daarom werd in 1878 ook de naast de kerk staande woning van de weduwe Willebrands gekocht en afgebroken. Ten zuiden van de kerk kwam gelukkig het huis van Boldingh, bewoond door burgemeester Van Dedem, te koop. Tegen de zin van pastoor Scheefhals maar met instemming van de bisschop kocht het kerkbestuur dit pand en zo was er dus een pastorie: Grote Noord 13. Bleys zette er in

zijn stijl in 1880 een nieuwe gevel in. Pastoor Scheefhals heeft er niet gewoond: hij vertrok in 1879 naar Beverwijk. Er kwam een nieuwe pastoor: Michaël van Rijn, maar wegens diens overlijden al in 1881 werd de kapitaalkrachtige Nicolaas Johannes Smeulders (geboren in 1836) de pastoor die de schuldenlast van de parochie moest helpen dragen.

Dat lukte mede door een grote schenking kort na 1880 die door bemiddeling van Smeulders kwam van een religieuze zuster, freule Louise Melort, ambachtvrouwe van Middelharnis. Uit dankbaarheid hangt haar waardige portret nog steeds op de pastorie van het Grote Noord (Achterom 24A). Op 30 oktober 1882 was de consecratie van de Cyriacus- en Franciscuskerk door bisschop P. M. Snickers. Pastoor Smeulders kocht als cadeau voor de parochie een herenhuis aan de overkant van de pastorie als kosterswoning, koorrepetitieruimte en vergaderzaal. In de kerk plaatste men in 1883 een deel van het oude orgel van de Franciscuskerk (vier registers), door Bleys in samenwerking met Maarschalkerweerd grondig hersteld en opgenomen in het grote nieuwe orgel (definitief gerestaureerd in 2000). Er kwamen kruiswegstaties van F. L. Stracke, in 1901 gevolgd door een geschilderde kruisweg van Frans Loots. Een redelijke verwarming kwam er niet.

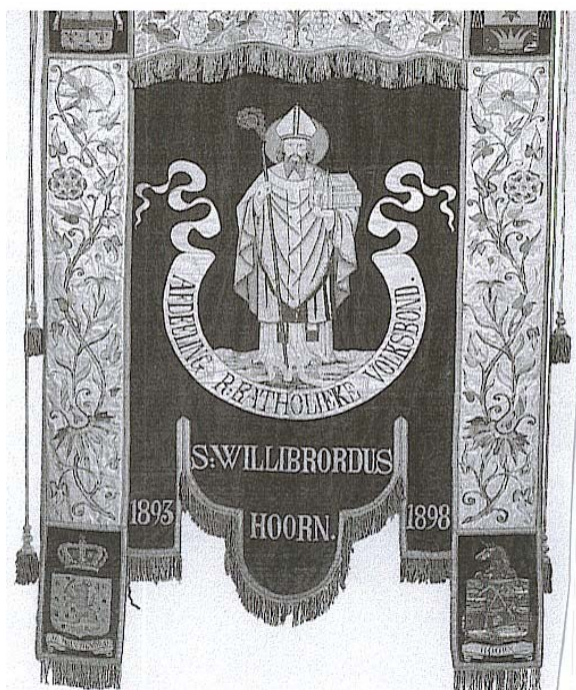
Ook na Smeulders, die in 1892 naar Warmond vertrok, kwam er een tussenpastoor: W. van Halen, in 1897 opgevolgd door de roemruchte J. H. Smeele die tot in 1923 zou blijven. Hij kon vanaf 1910 beschikken over een nieuwe pastorie naast de kerk, nu aan de noordkant op de hoek van de Gelderse Steeg. Daar hadden de huizen voor moeten wijken van J. Bremer, G. (de) Groot en J. Kemper en van een Gelderse Steeg-bewoner, kruidenier Zee. Maar dan heb je ook wat! De architect was P. Snel, de aannemer J. Verberne uit

Spanbroek. In de oude pastorie vestigde zich notaris P. Bos en later de Noorderbank en de familie Sernee (naast de goud- en zilverfabriek van Roozendaal). Winkelier G. (de) Groot kreeg de kosterswoning -koster van Baar verhuisde naar de Kruisstraat, later opgevolgd door Martien de Zwart- aan de overkant van de kerk.

In 1913 gingen er zusters van Liefde werken in het nieuwe St. Jansziekenhuis aan de Koepoortsweg, waar nu Lindendael is. In 1919 en 1920 kwamen er twee klokken in de fronttorentjes van de kerk. Over pastoor Smeele zijn we uitgebreid ingelicht door een grondig onderzoeker, J. M. M. Leenders, die in een uitvoerig artikel, "De papieren kapelaan", (Hollandse Historische Reeks deel 3 -1985- blz. 199-246) beschreef hoe in de jaren rond 1910 er allerlei katholieke verenigingen ontstonden in de parochie -het was de tijd van de verzuiling-, vooral door de overijverige kapelaan J. G. van Kelckhoven, die tussen 1905 en 1911 samenwerkte met de machtige

Herman Stumpel en het door hem twee keer per week uitgegeven blad "Onze Courant" -in 1923 werd het een dagblad- waarin hij frequent publiceerde. Genoemd artikel is op het tegenwoordige parochiesecretariaat verkrijgbaar. Pastoor Smeele voelde zich door zijn kapelaans vaak overvleugeld, b.v. door kapelaan Van Noord die veel gezag en populariteit onder de parochianen had, wat Smeele zeer irriteerde, zodat hij veelvuldig klaggbriefen naar de bisschop schreef. Daar kwam nog bij dat hij ook zeer veel last had van Mevr. Sophie Bronsveld-Vitringa die als bekeerlinge en intellectuele echtgenote van de directeur van de Rijks-HBS een vereester was van de prima predikant Van Noord en die opkwam voor de emancipatie van de vrouw, wat haar een straatnaam in de Kersenboogerd heeft opgeleverd. Ze ging voorop in de vrouwenverenigingen, werd Raadslid en zelfs, samen met Eduard Stumpel, lid van de Tweede Kamer voor de R. K. Staatspartij. Deken Smeele besteedde zijn tijd in die jaren liever aan de glas in lood-ramen van zijn kerk en kon het met de conservatieve kapelaan Roozen heel wat beter vinden. Hij stierf in 1923 in Hoorn en werd in hetzelfde jaar

opgevolgd door M. W. Wijtenburg. Tot 1928, het jaar dat de algemeen geliefde J. P. Huibers, de latere bisschop, als pastoor naar Hoorn kwam. Die heeft in de crisisjaren van die tijd de parochianen bemoedigd door zijn vroomheid en Maria-devotie en met hen het gouden feest van de kerk, waarvan de funderingsbalken in 1933-1934 noodgedwongen moesten worden verstevigd, gevierd.

Volgens de overlevering waren in 1573 de nonnen van het Caeciliaklooster aan de Nieuwsteeg te Hoorn door calvinisten midden in de nacht van hun bed gelicht en per schip de stad uit gestuurd. Pas in de 19de eeuw deden zusters weer officieel hun intrede in de Westfriese steden en dorpen. De nonnen op de foto waren rond 1920 werkzaam in het St. Josefhuis aan het Achterom in Hoorn. (AWG)

Het zou 1993 worden voor er weer een zeer grondige restauratie, toen onder toezicht van Monumentenzorg, werd doorgezet waarbij de pastorie moest worden verkocht om de onkosten mede te kunnen dragen. Ook pastoor Huibers bleef niet lang: eind 1935 werd hij bisschop en begin 1936 kwam -slechts voor zes jaar, maar daarin brak wel de moeilijke oorlogstijd aan- pastoor J. C. W. van de Wiel. Midden in de oorlog kwam er nog een nieuwe pastoor, C. Kroft, maar pas toen P. L. C. van der Meer pastoor en deken werd in 1943 begon voor de parochie een nieuwe spannende periode. De hongerwinter, de onderduikers (tot in de koepel van de kerk!) en de overgrote groep deelnemers aan de zondagse missen vroegen veel van zijn krachten als parochiebestuurder. In 1949 was er al sprake van -opnieuw- een tweede parochie. Toen die er was en op eigen benen kon staan, ging hij, na nog de beperkte koepelkerkrestauratie van 1961-1964 te hebben meegemaakt -de grote restauratie zou volgen in 1991-1993-, met emeritaat (1965) om nog enkele jaren in de omgeving van Wittem te wonen. Daar is hij ook gestorven; hij ligt begraven in de grafkelder van het Redemptoristenklooster aldaar. De nu gepensioneerde superkoster van de kerk, Kees Wijnker, heeft hem nog volop meegemaakt en kan veel over hem vertellen.

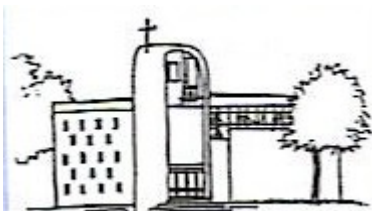

de kapel van maria van hoorn, tegenwoordig stiltecentrum genoemd

Voortaan, vanaf 1969, waren de pastoors van Hoorn Centrum alleen hoofdverantwoordelijk voor de binnenstad en de Grote Waal, zoals pastoor C. Groote (1965-1970), H. Spruyt (1970-1974), E. van Poecke (1974-1980) en P. Spierings (1980-1983), die trouwens bovendien de Risdam bediende. De pastores vormden vanaf 1 augustus 1970 een team van gelijkwaardigen. Vanaf de zestiger jaren heeft men de Koepelkerk enigszins aangepast aan de moderne liturgie door een zekere soberheid aan te brengen in de binnenversiering en een definitief nieuw altaar te plaatsen waaraan men kon staan met het gezicht naar de gemeenschap. In 1982 werd het honderdjarig bestaan van de Koepelkerk feestelijk gevierd. Bij die gelegenheid kwam de boeiend geschreven brochure van Jan Onstenk uit waaraan veel van dit artikel is ontleend. Van 1991 tot 1993 vond er onder Monumentenzorg en met inzet van de in 1985 opgerichte Stichting Koepelkerk opnieuw een grondige kerkrestauratie plaats waarbij de pastorie verkocht moest worden voor het onderhoudsfonds. Men kerkte tijdelijk in de Lutherse kerk, iets wat in de eeuwen daarvoor ondenkbaar zou zijn geweest. Veel parochianen en anderen bleven de kerk steunen, sommigen tot op de dag van vandaag zoals de enthousiasteling Kees de Greeuw die door boekenveilingen voor een flinke bron van inkomsten zorgde. Er kwam een vernieuwde pastorie annex parochiesecretariaat aan het Achterom, "De Drie Tulpen" gedoopt. Maar de pastores gingen privé wonen. Tijdens pastoor G. Koning (1983-1995) werd besloten de twee Hoornse parochies toch weer tot één te maken (1990) onder leiding van een team van pastores die ieder hun eigen wijk zouden hebben in collegiaal verband.

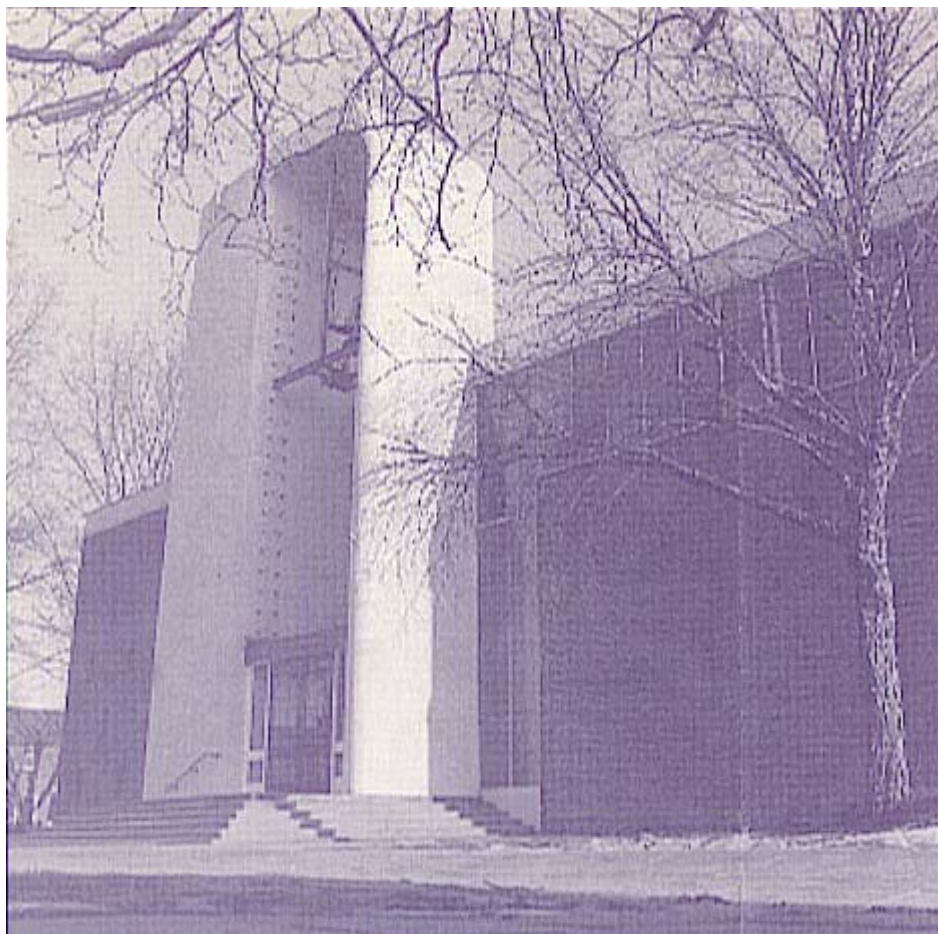

elke wijk een eigen voorziening
resp. centrum, grote waal, noord, risdam
en kersenboogerd

Zodoende kwam er ook een eigen pastor (met pastoraal centrum maar zonder eigen kerk: er werd gekerkt in een algemeen gebouw) voor de Grote Waal, de Risdam en de Kersenboogerd, resp. André Wesche/zr. Leone Meijer, Jan Admiraal (krachtig gesteund door Koos en Rie Louter, Riet Katers en vele anderen) en Wim Al c.s./Jan Admiraal. Zelfs het Venenlaankwartier had tijdelijk een eigen pastor: Nico Essen die het koor "Pai Nosso" oprichtte. Toen het aantal pastores moest worden ingekrompen, werd pastoor G. Weel van de Engelbewaarderskerk vanaf 1996 pastoor voor heel Hoorn met Peter Evers als pastoraal werker en in 2003 werd hij, schrijver dezes, opgevolgd door Eugène Jongerden.

Op 15 april 1958 werd de Engelbewaardersparochie van Hoorn Noord, ook wel genoemd de Poststraatkerk, officieel opgericht. Het idee was er, zoals gezegd, al in 1949: de Grote Noord-kerk pulde uit. De bouwcommissie werd in 1954 door deken Van der Meer in het leven geroepen: zij vergaderde in het St. Jansgasthuis, neutraal terrein. Er kwam eerst een noodkerk op het grote aangekochte terrein (15 januari 1958), die voor veel parochianen van Hoorn Noord in goede herinnering is gebleven. De bouwpastoor die op 7 december 1957 was benoemd, E.J. M. Hupperetz (geb. 1908), had bijzondere aandacht voor een creatieve vormgeving van de liturgie en wist veel enthousiaste medewerkers daar bij te betrekken, b.v. de fijnzinnige bloemengroep van Mevr. Vermaat. Er werd al vanaf 1955 door velen geofferd voor de nieuwe kerk: via allerlei acties wisten jongeren (vooral lieflijke meisjes) haast iedereen te vinden die een bijdrage (meestal bij een bepaalde gelegenheid) zou kunnen geven. De pastoor zelf boorde zijn eigen netwerk aan en ging vaak (63 keer) 's zondags in buurtkerken preken om de mensen het nodige uit de zak te kloppen. Via contactpersonen werd de nieuwe parochie efficiënt georganiseerd. De voorlopige pastorie van de bouwpastoor was een rijtjeshuis in de Lonijsstraat (vanaf 21 december 1957, hij was toen formeel nog kapelaan van het Grote Noord, de parochie en dus de pastoorsfunctie zijn van 1958). Maar dat werd spoedig vervangen door een grotere woning op de hoek van de Joh. Poststraat/Lonijsstraat waar op den duur ook de kapelaans en het personeel moesten kunnen wonen. De bouwcommissie was vanaf 10 juni 1957 druk bezig met de bouw (vanwege de verkeerssituatie moest de kerk van de gemeente met het priesterkoor naar het oosten worden gedraaid) en de eerste steen werd op 21 september 1960 gelegd door de oud-pastoor van Hoorn, bisschop Huibers. De uiteindelijke consecratie geschiedde op 29 september 1961 door de nieuwe bisschop J. van Dodewaard. Het orgel was in juli 1961 feestelijk in gebruik genomen en de nieuwe pastorie al bewoond sinds 27 juni van dat jaar. Er waren ruim 2500 parochianen. De patronage van parochie en kerk viel toe aan de H. Engelbewaarders, omdat de bouwpastoor in de oorlogsjaren, toen hij kapelaan in Rotterdam was, had beloofd dat, als

de naar Duitsland voor de Arbeitseinsatz vertrokken jongens van zijn parochie veilig zouden terugkeren, hij, als hij ooit een kerk zou bouwen, die aan hen zou toewijden. De kerk had achthonderd plaatsen maar was, op de muren na, niet goed ondernomen. Spoedig na de ingebruikname in september 1961, waarbij het gelegenheidsratorium "Het Beloofde Land" van componist-dirigent Jos Moeskops die in september 1958 was benoemd, werd uitgevoerd, moesten het dak en de daarin verwerkte verwarming worden vervangen en de vloer begon na enkele jaren ongelijkmatigheden te vertonen omdat eronder niet was geheid. Koster Toon van Kleef, aangesteld op 7 april 1958, en penningmeester Piet Nooy deden er alles aan om te sparen en de onkosten te beperken, de parochianen hielden elke maand de duizend gulden-collecte, maar voorlopig was de kerk die nog een flinke schuld met zich meesleepte, hoe goedkoop ook gebouwd, nog lange tijd net als de Koepelkerk een schip van bijleg. Hupperetz werd op 17 augustus 1962 regent van Hageveld. Zijn opvolger, pastoor B. P. M. Schoonebeek (geb. 1912), kreeg een zware taak, omdat de grote, maar meestal arme gezinnen veel werk en weinig inkomsten met zich meebrachten. Hij had wel de steun van begaafde kapelaans als Jonker ('59-'64), van Dijk en Fijen. Hij werd in 1967 opgevolgd door pastoor B. G. Stammeijer die slechts een ruim jaar zijn werk kon doen en toen ziek werd. Hij verhuisde ter verzorging naar Heemstede maar stierf kort daarna.

Vervolgens heeft pastoor B.J. M. Quant vanaf 1968 veel jaren het pastoraat uitgeoefend. Het was de tijd van het doorzetten van het Tweede Vaticaans Concilie en de veranderingen in het pastoraal team. Hij dacht graag modern maar hield van een klassieke levenssfeer (zie zijn ex-libris). In 1984 ging hij met emeritaat (hij stierf in Heemstede-Haarlem in 1989) en werd opgevolgd door pastoor G.J. I. Weel die met instemming en medewerking van velen het kerkgebouw tussen 1987 en 1991 grondig vernieuwde o.l.v. een bouwcommissie die geleid werd door de bouwkundige parochiaan P. Schoon. Daarvoor moest de helft van het kerkplein verkocht worden voor huizenbouw. En de pastorie, die evenveel opbracht. Het bisdom steunde de plannen en vulde het nodige aan, vooral toen bleek dat veel vrijwilligers de handen uit de mouwen staken en de actiefste parochiane, Mevr. Annie

Wester-de Vries, via sponsorfietstochten het nodige binnenbracht van royale sponsors. De pastorie werd uiteindelijk gekocht door de pastoor zelf, zodat hij er na zijn emeritaat in kon blijven wonen. Er werd in de pastorietaan een nieuw huis bijgebouwd, zodat er nu een gemeenschap gevestigd is onder leiding van een particuliere stichting, de Margrietstichting genaamd, beheerd door de familie Weel.

Het kerkgebouw is nu geheel anders ingericht: tussen de stevige, verhoogde en goed onderhouden vloer en het gerestaureerde dak zijn er meerdere ruimtes: allereerst de kerkruimte, nog altijd goed voor een vierhonderd personen die kunnen zitten of knielen, verder een grote zaal voor ontmoetingen en grotere bijeenkomsten. Dan een kleinere vergaderzaal en een royale koorrepetitieruimte dicht bij het orgel. Bij de ingangshal met toiletten, keukenvoorziening en

garderobe is "aan de rustige kant" een ruim uitvaartcentrum uitgevoerd met eigen ingang, verzorgingsruimte en opbaargelegenheid voor drie overledenen. Ook de tussenpastorie is geheel opgeknapt: er is daar een pastorskamer, een sacristie, een keuken met toilet en kasten en nog een kleine vergaderkamer. Al met al een modern en bruikbaar geheel met liturgische en sociale doelstelling, toekomstgericht. Dirigent-organist Jos Moeskops heeft inmiddels de steun van organist-dirigent Mark Heerink. Zij verzorgen nu vaak ook de liturgische gezangen in de Koepelkerk. De onderhoudsploeg o.l.v. de heer Cor Schaap heeft in 2004 nog een verbeterde Mariahoek gerealiseerd en ook de buitenkant van de kerk wordt prima onderhouden tot op de dag van vandaag. Binnen het gebouw werkt een grote groep vrijwillig(st)ers onder leiding van Cora Visser-Smit.

Sinds 2003, het jaar dat pastoor Weel gepensioneerd werd, is de parochie meer in contact gekomen met de buurtparochies van Zwaag en Blokker. Noodgewongen, omdat er minder pastores beschikbaar zijn en samenwerking ook bezuinigend kan werken in andere opzichten. De nieuwe pastoor, E. Jongerden, staat nu voor de taak om leiding te geven aan het grotere geheel, maar zijn klerikale en niet-klerikale medewerkers steunen hem en elkaar om er het beste van te maken. Tegenwoordig is de geschiedenis van een parochie steeds minder de geschiedenis van kerkgebouwen en pastoors. De kerk, wij samen!

Binnenkort één parochie voor Groot-Hoorn? De Hoornse katholieke geloofsgemeenschap moge in oecumenische samenwerking met zowel de protestanten als de moslims nog vele jaren tegemoet gaan!

O. L. Vrouwendag (Maria Lichtmis)
2 februari 2005

Lijst van pastoors van de statie aan het Nieuwe Noord, in 1827 opgeheven en opgegaan in de statie Achterstraat, vanaf 1877 gevestigd aan het Grote Noord (Koepelkerk).

Gerardus Eenhuysen	1611 - 1647
Joannes Braessem	1647 - 1667
Jacobus Spranger	1667 - 1678
Nicolaus Schep	1678 - 1695
Gerardus Ubuis	1695 - 1710
Joannes Canel	1710 - 1740
Joannes Duin	1740 - 1752
Folquinus van Ester	1752 - 1775
Nicolaus van Rhenen	1775 - 1782
Petrus Laurentius Batenburg	1782 - 1804
Reinerus Ruël	1804 - 1813
Cornelius Vermeer	1813 - 1817
Joannes Baters	1817 - 1820
Antonius Arnoldus Steinbach	1821 - 1834
Petrus Thielings	1834 - 1836
Petrus Does	1836 - 1862
Philippus Wilhelmus van Oorte	1862 - 1868
Martinus Gerardus Scheefhals	1868 - 1879
Michael van Rijn	1879 - 1881
Nicolaas Joannes Smeulders	1881 - 1892
Wilhelmus Antonius van Halen	1892 - 1896
Jacobus Henricus Smeele	1897 - 1923
M.W.A. Wijtenburg	1923 - 1928
Joannes Petrus Huibers	1928 - 1936
Joannes Cornelis Wilhelmus van de Wiel	1936 - 1942
C.A.A. Kroft	1942 - 1943
P.L.Ch. van der Meer	1943 - 1965
C.J. Groote	1965 - 1970
H. Spruyt	1970 - 1974
E. van Poecke	1974 - 1980
P. Spierings	1980 - 1983
G.Koning	1983-1995
G.Weel	1996-2003
E.Jongerden	2003-heden

Lijst van pastoors van de statie Slijksteeg.

In 1827 is deze statie opgeheven en opgegaan in de statie Achterstraat.

Nicolaus Lonius	1617 - 1646
Petrus Poelrijck	1646 - 1664
Petrus Noorman	1665 - 1680
Jacobus Mes	1680 - 1692
Joannes van de Velde	1692 - 1695
Joannes van Exel	1695 - 1704
Antonius Brugman	1704
Joannes Sweerinck	1706 - 1711
Arnoldus van den Hazelenberg	1711 - 1721
Joannes Baptista Verhoeff	1721 - 1730
Martinus Antonius Fraats	1730 - 1767
Henricus Schellens	1767 - 1781
Hermanus Holthausen	1781 - 1789
Joannes Steenbergen	1789 - 1799
Coenraad Sanders van Well	1799 - 1804
Wilhelmus Franciscus van Crimpen	1804 - 1813
Franciscus Xaverius van Crimpen	1813 - 1827

Lijst van pastoors van de statie De Drie Tulpen aan het Achterom (Franciscanen).
 Deze parochie is in 1868 opgeheven; kerk en pastorie zijn overgedragen aan het bisdom
 Haarlem. De parochianen hoorden voortaan bij de Achterstraat.
 Ingesprongen namen zijn van kapelaans of assistenten.

Jacobus Tyras	1622 - 1638
Joannes van Roy	- 1628
Adrianus Motmans	1638 - 1652
Christianus Fox	- 1642
Ludovicus van Empel	1642 - 1659
Martinus Gutshoven	1652 - 1678
... van Neck	1659 - 1662
Cornelius Duurman	1662 - 1678
Joannes Riquaert	1678
Petrus Cliffius	1678 - 1679
'Andreas Rombouts	1679 - 1693
Gisbertus Verhaeren	1680 - 1681
Petrus van Eijst	1681 - 1687
Mathias Crayhs	1693 - 1719
Jacobus Cox	1719 - 1732
Franciscus Aertsen	1719 - 1724
Joannes Hoyman	1724 - 1727
Petrus Perkij	1732 - 1766
Bonaventura Heyblom	1766 - 1778
Adrianus Kleijn	1778 - 1804
Joannes van Veen	1778 - 1800
Andreas Anink	1804 - 1809
Wilhelmus Dekker	1804 - 1808
Joannes Jansen	1808 - 1819
Willem Steen	1819
Joannes Josephus Odendaal	1809 - 1844
Franciscus Aelders	1819 - 1835
Antonius Ranshuysen	1835
Reinerus Antonius van Ewijk	1844 - 1868

Lijst van pastoors van de statie Het Klooster (Jezuïeten).

Gerardus Florentii	1608 - 1615
Bartholomeus Pleunius	1610 - 1615
Franciscus van Cleve	1615 - 1617
Gerardus Carbonel	1617 - 1620
Ludovicus Sothieu	1620 - 1624
Joannes Rob	1624 - 1631
Joannes Aendevoet	1631
Hieronymus van Suerck	1631 - 1639
Everardus Bruninckx	1639 - 1642
Gerardus Martini (Maertensz)	1643 - 1657
Augustinus Vranckx	1657 - 1661
Ignatius Bichelaar	1661 - 1669
Philippus Blootacker	1669 - 1680
Paulus van Oostenrijck	1680
Fredericus de Hutter	1680 - 1681
Georgius Rijspoort	1681
Jacobus van Verre	1681 - 1691
Aegidius à Costa	1691 - 1702

Lijst van pastoors van de statie De Kapel (Jezuïeten).

Engelbertus de Hollander	1623 - 1624
Jacobus de Mets	1624 - 1642
Godefridus Franken	1642 - 1643
Richard van der Sterren	1643 - 1652
Joannes Neeffs	1652 - 1656

Lijst van pastoors van de statie 't Witte Lam (Jezuïeten).

Petrus van Cleeff	1656 - 1660
Joannes Manderscheidt	1660 - 1661
Augustinus Vranx	1661 - 1679
Joannes van der Poel	1680 - 1696
Joachim Borsaeus	1696 - 1708
Joannes van Aalst, alias Guiot	1702 - 1720
Jacobus Marquis	1716 - 1717
Theodorus van der Perre	1717 - 1718
Adam Heijblom	1718 - 1746
Franciscus Ferdinandé	1720 - 1733
Joseph Marsille	1733 - 1740
Franciscus de la Tour (van Toren)	1746 - 1776